

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

קניית פירות שביעית מעם הארץ

ל"ט א' (משנה): הלוקח לולב מחבירו (עם הארץ) בשביעית, נותן לו אתרוג במתנה (הלוקח מבקש שהמוכר יתן לו אתרוג במתנה), לפי שאין רשאי ללוקחו בשביעית.¹

(ומבאר) לא רצה ליתן לו במתנה, מהו?

אמר רב הונא: מבליע ליה דמי אתרוג בלולב.²

(ומקשה) וליתיב ליה בהדיא (דמי אתרוג לעם הארץ)?

(ומבאר) לפי שאין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ.

דתניא: אין מוסרין דמי פירות שביעית לעם הארץ יותר ממזון שלוש סעודות (כדי חייו). ואם (שכח ו)מסר, יאמר הרי מעות הללו (שמסרתי לעם הארץ) יהו מחוללין על פירות שיש לי בתוך ביתי (וחלה עליהם קדושת שביעית, שכן שביעית תופסת דמיה). ובא ואוכלן בקדושת שביעית.

במה דברים אמורים (דמזון שלוש סעודות מיהא מוסרים)? בלוקח מן המופקר (שראה חבר זה שנלקטו הפירות משדה הפקר³). אבל בלוקח מן המשומר⁴, אפילו בכחצי איסר, אסור (למסור לעם הארץ).

ל"ט ב' (ומקשה) אי הכי (שאינן מוסרים דמי שביעית לעם הארץ) לולב נמי (לא יקנה ממנו, שאף בו נוהגת שביעית)?

(ומתרץ) לולב בר ששית הנכנס לשביעית הוא (דעל כרחך בחמשה עשר יום שמראש השנה עד החג לא גדל, וקיימא לן, אילן בתר חנטה אזלינן ביה, במסכת ראש השנה י"ג ב').

שיטות הראשונים

בטעם איסור מסירת דמי פירות שביעית לעם הארץ: רש"י כתב, דהתורה אמרה "לְאֶכְלָהּ" ולא לסחורה, שכל פירות שביעית חייבין להתבער בשביעית הן ודמיהן, ולא שיעשה בהם סחורתו להצניע לאחר שביעית ולהעשיר. ועמי הארץ חשודין על כך. לפיכך אין מוסרין להם דמים ליקח מהם כלום בדמים, משום "לְפָנַי עֹר לֹא תִתֵּן מִכְשָׁל". והר"ש תמה על דבריו וכתב, דעל חנם דחק להזכיר טעמא דסחורה, דבלאו הכי איכא איסור טובא שאין עם הארץ נזהר.⁵

מעות הללו יהיו מחוללים על פירות שיש לי בתוך ביתי: רש"י כתב שהפירות נכנסים לקדושה תחת המעות, ומשמע

¹ ועל הלולב אין קדושת שביעית, כדלקמן, משום שהולכים אחר חנטה, וכבר חנט בשישית. אבל באתרוג הולכים אחר לקיטה בין למעשר בין לשביעית.

² ימכור לולב ביוקר, עד שייתן לו אתרוג במתנה. רש"י.

³ שאין עם הארץ זה שומרו. הואיל ולא ראינוהו חשוד, מותר למסור לו מעט, אבל לא הרבה, שלא תהא עינו צרה להצניעו. רש"י.

⁴ ששדה זו היתה משומרת בגדר ופתח נעול, זה נחשד לענין שאינו מפקיר לעניים, דכתיב (שמות, פר' משפטים, כג,יא) "וְאֶכְלֹוּ אֶבְיָנַי עִמָּךְ" וגו', והערמה היא שמוכרן על יד על יד. רש"י.

⁵ דאסור לאכול דבר שאין דרכו לאכול, כגון לכוס חטין ותרדין חיים, ולבשל ירק לבהמה, ואין מספר לדינין ולאיסורין שאין עם הארץ בקי ואינו נזהר בהן. וכן מובא בתוספות. וכהאי גוונא כתב גם הרמב"ם, שהטעם הוא שמא לא יאכל אותם בקדושת שביעית. מקורות: ר"ש (שביעית ז,ג). תוספות (סוכה ל"ט א', בד"ה שאין). רמב"ם (הל' שמיטה ויובל תי).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

שהחילול הועיל להוציא המעות מקדושתן. וכתבו **תוספות**, שלדעה הסוברת שאין אדם יכול להקדיש או לחלל דבר שאינו ברשותו (כמבואר בגמרא ב"ק ס"ח ב'), יש לומר דהכא קנסא בעלמא על מי שמסר דמי שביעית לעם הארץ, אך הפירות נשארו בקדושתם.⁶ והרמב"ם השמיט דין זה.⁷

לוקח מן המופקר או מן המשומר: לדעת רש"י, לוקח מן המשומר היינו שיודע ששדה זה היה משומר בגדר ופתח נעול, ולכן נחשד עם הארץ בעל השדה שאינו מפקיר לעניים. ולוקח מן המופקר היינו שיודע שנתלקטו הפירות בשדה מופקר, והואיל ולא ראינו את עם הארץ חשוד, מותר לקנות ממנו בדמי שלוש סעודות. וכן דעת הריטב"א. אך לדעת הרמב"ם, החילוק הוא בין סוגי הפירות, וכל שמוכר פירות שיש כמותם בשמור, כגון תאנים ורימונים, אסור לקנות מעם הארץ. ורק פירות שחזקתן מן ההפקר, מותר לקנות ממנו בדמי שלוש סעודות. וכן דעת המאירי.⁸

⁶ וכן כתבו הריטב"א והמאירי, דהכא מחלל לדעתו של עם הארץ ולכן החילול תופס, דאי לאו הכי הפירות נשארו קדושים. והוסיף הריטב"א אפשרות לדון כאן מדין זכין לאדם שלא בפניו, דהא מציל את עם הארץ מאיסור.

⁷ **ובעיקר הדין אם יכול לחלל מעות שאינן ברשותו**, הרמב"ם פסק מצד אחד בהלכות ערכין וחרמין (ו,כד), שאין אדם יכול להקדיש דבר שלו שאינו ברשותו. ומצד שני, פסק בהלכות מעשר שני (טז), שהצנועין היו מניחין את המעות בשנת שמיטה, ואומרין כל הנלקט מפירות רבעי אלו מחולל על המעות האלו. אף שמבואר בגמרא (בבא קמא ס"ח ב') שלכאורה הפסקים סותרים. ודנו הפוסקים בדבריו באריכות. מקורות: תוספות (ל"ט א' ד"ה מעות).

⁸ והוסיף שאף הדברים שחזקתם מן השמור, אם ראה חבר זה שנתלקטו משדה המופקר ולא היה עם הארץ זה שומרן, הואיל ולא ראינוהו חשוד, מותר למסור לו בכדי מזון שלש סעודות כדין הדברים שחזקתם מן המופקר. ומשמע שזה נכון אף בדעת הרמב"ם, וכן כתב ב'דרך אמונה'. מקורות: רמב"ם (הל' שמיטה ח"ב). מאירי (סוכה ל"ט א' בד"ה מי שעבר). ריטב"א (סוכה ל"ט ב').